

<http://digithum.uoc.edu>

Presentació

Perspectives actuals de la recerca sobre ciències humanes i socials La recerca als Estudis d'Arts i Humanitats de la UOC

Begonya Enguix, Narcís Figueras, Francesc Núñez
Professors dels Estudis d'Arts i Humanitats de la UOC
benguix@uoc.edu
nfigueras@uoc.edu
fnunez@uoc.edu

Data de publicació: maig de 2011

Presentem, amb aquestes ratlles, un dossier dedicat a la recerca duta a terme per un conjunt molt divers d'investigadors. Cal poder explicar, primer, que no els aplega una mateixa orientació o perspectiva d'anàlisi, ni la coincidència en etapes històriques o objectes d'estudi, sinó el fet de constituir l'equip que en part va construir unes titulacions —les quals, sens dubte, manté dempeus— i, segon, que s'estructuren en un «departament» (*estudis*, en terminologia UOC) que té com a objectiu la creació, supervisió, actualització i projecció d'una oferta formativa.

Pel que fa, doncs, a aquesta oferta formativa, a hores d'ara els Estudis d'Arts i Humanitats de la UOC aixopluguen tres programes d'estudis de grau (d'Humanitats, de Llengua i Literatura Catalanes i d'Estudis de l'Àsia Oriental), un màster oficial (de Gestió cultural) i diversos postgraus i programes propis.¹ El màster interuniversitari de Gestió cultural s'ofereix juntament amb la Universitat de Girona (UdG) i la Universitat de les Illes Balears (UIB), amb dues modalitats o orientacions, una de més aviat professionalitzadora i una altra de recerca.²

Si hi donem, però, un cop d'ull retrospectiu, els Estudis d'Humanitats van néixer com a tals l'any 1996, segon any d'existència de la UOC, centrats principalment en la configuració de dues titulacions —primer de tot, el que inicialment fou la llicenciatura d'Humanitats, i, a continuació, la de Filologia Catalana, l'oferta de la qual s'inicià el 1998— i amb la voluntat de generar una dinàmica docent totalment nova i innovadora. No obstant això, des dels primers anys de creació i consolidació dels Estudis, tot i la intensa orientació docent que la implantació del nou model requeria, la dedicació a la recerca adquirí ja un pes important. Ho acredita tant la producció científica del professorat com la presència de grups de recerca des del començament. Per exemple, des de la fi del 1999 s'han desenvolupat grups de recerca sobre l'àmbit del patrimoni cultural i la seva relació amb les tecnologies digitals (Òliba des del 1999 i Museia des del 2005) i, també, aproximadament des del 2001, una part del professorat està agrupat en el GIRCOM (grup de recerca interdisciplinària sobre comunitats virtuals), des del qual s'han dut a terme investigacions sobre la construcció de

1. Postgrau d'Arts, mitjans digitals i cultura popular (UOC-Laboral);
Postgrau de Traducció i tecnologies;
Postgrau de Llibre i lectura a la societat de la informació (UOC-Grup 62-Leqtar);
Postgrau de Gestió de la diversitat lingüística i cultural;
Màster de Civilització musulmana;
Postgrau de Turisme cultural;
Postgrau de Sectors i indústries culturals;
Postgrau d'Interpretació del patrimoni (UOC-UIB);
Postgrau de Gestió i polítiques culturals (UOC-UdG).
2. Aquest màster ofereix tres especialitzacions: la Interpretació del patrimoni, el Turisme cultural i els Sectors i indústries culturals; i hi afegeix una mirada transversal de les polítiques culturals en aquests tres àmbits.

<http://digithum.uoc.edu>

Perspectives actuals de la recerca sobre ciències humanes i socials...

les identitats, els processos de comunicació i les sociabilitats en línia.

Pel que fa al professorat de Filologia —que entre els anys 2005 i 2009 va esdevenir, juntament amb el d'Estudis de l'Àsia Oriental i el del programa de Llengües de la UOC, un altre departament, els Estudis de Llengües i Cultures—, desplegarà des de l'inici activitat de recerca en els àmbits de la sociolingüística, de les tecnologies del llenguatge, de la teoria de la literatura i la literatura comparada i de la història de la literatura catalana. El professorat del programa de Llengües —avui dia integrat a l'Escola de Llengües de la UOC, amb una oferta formativa específica en matèria de llengües estrangeres i que dona servei a les diverses titulacions homologades pel que fa a les matèries d'Anglès i Francès— també ha dut a terme investigacions sobre l'aplicació de les tecnologies a la docència i a l'avaluació de programes d'ensenyament d'idiomes, i sobre les condicions d'èxit o fracàs de l'estudiant virtual i l'aprenentatge col·laboratiu en entorns virtuals, o l'ensenyament de llengües per mitjà de la literatura.

Com és sabut, docència i recerca s'han entès sempre —i així es continuen entenent en els nostres estudis— com a esferes imprescindibles de la tasca universitària, d'altra banda, permanentment interrelacionades. Es tracta de dues esferes que, com diem, es retroalimenten l'una a l'altra, sense la presència de les quals la vida acadèmica queda considerablement desvirtuada. És per aquest motiu que, tot i la incidència particular en el desenvolupament dels nous entorns virtuals d'aprenentatge i dels materials i estratègies necessaris per a la docència en línia des de l'inici, també des d'aquell moment es van fer esforços intensos per obrir i consolidar línies i grups de recerca que fossin un testimoni eloqüent de la rellevància atorgada a aquest vessant de l'activitat universitària.

És en aquest context que, ja des del naixement dels Estudis i de la recerca al seu si, aparegué la revista *Digithum. Les humanitats en l'era digital*, primera experiència de publicació digital a la UOC. Inicialment es va proposar com a objectiu de donar suport a la difusió de la recerca feta des dels Estudis d'Arts i Humanitats, i també de fer-se ressò de tot allò que pogués resultar innovador en l'àmbit de les ciències humanes i socials i de la docència en aquestes disciplines, en el context de la societat contemporània, caracteritzada per l'emergència de les tecnologies digitals. Progressivament, la revista ha anat millorant formalment i assolint els estàndards exigits avui dia en l'avaluació de revistes científiques, s'ha anat internacionalitzant i orientant a la publicació d'articles de recerca, al mateix temps que la recerca en els Estudis d'Arts i Humanitats s'eixamplava i adquiria també una dimensió internacional.

En aquest moments, doncs, en el si dels programes de grau i màster que formen els Estudis d'Arts i Humanitats, fonamen-

talment hi ha tres formes d'organització de la recerca: la que duen a terme grups encapçalats per un professor o una professora dels estudis i que són reconeguts per l'AQU;³ la realitzada per professorat d'aquests estudis en grups de recerca que tenen el seu centre en altres universitats, i finalment la recerca que és duta a terme d'una manera més individual o en fases inicials, si bé en l'òrbita de grups o xarxes de recerca.

Aquesta diversitat organitzativa respon a la varietat de camps en els quals el professorat d'Arts i Humanitats ha fet o fa recerca. Els diversos interessos a què ens referim abracen des de la lingüística computacional fins als diversos aspectes dels estudis culturals, passant per la història contemporània de Catalunya i Espanya, la història urbana, els estudis d'història i les teories del nacionalisme, la ciència política i els estudis internacionals aplicats a l'Àsia Oriental, els estudis socials de la ciència i la tecnologia, els estudis sobre l'art en la intersecció amb la història i el pensament, la història de la literatura catalana moderna i contemporània, la literatura comparada..., a més de la recerca organitzada en grups, que a continuació exposem amb més detall.

A tall d'exemple, hi ha professorat implicat en projectes sobre l'estudi de la cultura i la literatura d'època moderna, com ara l'edició i l'estudi de la producció historiogràfica llatino-catalana del segle XVI (N. Figueras), en el marc del grup de recerca consolidat de la UdG Llengua i Literatura de l'Edat Moderna (SGR 2009-00129), o les relacions entre Espanya i la Xina durant el segle XVII i la construcció de la imatge de la Xina a partir dels documents generats pels espanyols (A. Busquets). És destacable, també, l'activitat sostinguda de recerca sobre aspectes diversos vinculats a la gestió del multilingüisme i a les polítiques lingüístiques (I. Marí, M. Strubell), generalment mitjançant la participació en projectes europeus, que ha aixoplugat des de la seva creació la Càtedra de Multilingüisme Linguamón-UOC, dedicada específicament a aquest àmbit.

Pel que fa a creació d'equips, una part del professorat s'ha constituït en grup per investigar des d'una perspectiva crítica i multidisciplinària sobre un ventall ampli de fenòmens culturals, intel·lectuals, artístics i literaris que tenen lloc en un espai encara perifèric dins el món acadèmic del nostre país com és l'Àsia Oriental. És el cas d'ALTER: Crisi, Alteritat i Representació (C. Prado, D. Martínez, M. Crespín).

Hi ha altres professors —a més dels ja esmentats— que participen en grups de recerca dirigits per altres universitats. Som presents al grup de recerca consolidat IULATERM (lèxic, terminologia, discurs especialitzat i enginyeria lingüística) de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra (UPF). La recerca en l'àmbit general de la lingüística aplicada es vincula en concret a la participació (de la professora O.

3. L'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU) és un organisme del Govern de Catalunya que vetlla per la qualitat del sistema universitari català. Vegeu: <www.aqu.cat>.

<http://digithum.uoc.edu>

Perspectives actuals de la recerca sobre ciències humanes i socials...

Domènech) en l'Observatori de Neologia i també a la participació en el projecte de recerca APLE (Processos d'actualització del lèxic espanyol a partir de la premsa editada a Catalunya), finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació (FFI2009-12188-C05-01; 2010-2012).

La recerca sostinguda i productiva des de l'inici per part de professors de la UOC en l'àmbit del processament del llenguatge els ha dut a ser presents a GRIAL, un grup de recerca interuniversitari reconegut com a grup de recerca consolidat de la Generalitat de Catalunya (SGR 2009-00049) mitjançant el grup **Language Processing Group (LPG)**. **Aquest grup investiga** en l'àmbit del processament del llenguatge en un sentit ampli, que inclou tant el processament mental com el que es duu a terme mitjançant ordinadors. S'insereix en la línia i en l'esperit de la recerca sobre ciència cognitiva, un camp interdisciplinari que abasta la psicologia, la lingüística i la intel·ligència artificial, entre altres disciplines. S'interessen, així mateix, per la dimensió aplicada de la recerca sobre lingüística, com, per exemple, els sistemes o mètodes de traducció automàtica, la construcció de recursos per al tractament computacional del llenguatge o la d'aplicacions educatives (S. Climent, T. Oliver, M. Coll-Florit, J. Moré).

Un altre grup en el qual hi ha participació de professorat UOC és el GIAS (Grup d'Investigació sobre Antropologia Social, grup consolidat 2005SGR1022, de la Universitat Rovira i Virgili, URV, Tarragona), que té línies de recerca sobre antropologia mèdica, urbana, econòmica i industrial, i també sobre antropologia de la religió o del patrimoni i sobre antropologia filosòfica. La recerca en el si d'aquest grup en l'àmbit de l'antropologia es concreta en la participació (de la professora B. Enguix) en el projecte de recerca *Amores transnacionales: constitución y desarrollo de parejas mixtas en España*, finançat pel Ministeri de Ciència i Tecnologia (Pla Nacional R+D, 2010-2012).

També participem en el grup ATIC (grup de recerca sobre tecnologia i acció social, que és reconegut com a grup de recerca emergent), dirigit des dels Estudis de Psicologia de la UOC. Es tracta d'un grup interdisciplinari de recerca que estudia el paper de la tecnociència en la conformació i l'organització de l'acció social contemporània. Actualment, la professora A. Vayreda col·labora en el projecte *Controvèrsies tecnocientífiques i participació ciutadana sobre les polítiques d'atenció a la dependència*, finançat pel Ministeri de Ciència i Tecnologia (Pla Nacional R+D, 2008-2011).

Amb la incorporació als Estudis d'Arts i Humanitats de l'Àrea d'Estudis Nacionals i Identitaris (AENI) i del seu director, que actualment també ho és dels Estudis, el professor Agustí Colomines,

s'ha reforçat la investigació sobre els conflictes nacionals i els moviments nacionalistes al món. El professor Colomines pertany, a més, al Grup de Recerca i Anàlisi del Món Actual (GRANMA), que és un grup de recerca consolidat i reconegut per la Generalitat de Catalunya (2009 SGR 99, 2009-2013).

Cal esmentar, també, que algun dels grups de recerca UOC que van ser pioners en els estudis sobre patrimoni, museologia i museografia i la seva intersecció amb les TIC, com ara el grup de recerca Museia (G. Munilla, L. Solanilla, A. Colombo), continua plenament actiu actualment.

Aquest és, doncs, el mapa complex i nodrit que configura la recerca actual duta a terme pel professorat dels Estudis d'Arts i Humanitats de la UOC, panorama que, en certa manera, es reforça amb l'existència de tres grups de recerca reconeguts per la Generalitat de Catalunya com a grups emergents, encapçalats en aquests casos per professorat dels mateixos estudis.

Un d'aquests grups és *Identi.cat* (grup de recerca sobre llengua, cultura i identitat en l'era global).⁴ Aquest grup se centra en el desenvolupament d'una recerca interdisciplinària sobre tres eixos: llengua, cultura i identitat. Partint dels plantejaments del sociòleg Pierre Bourdieu, cerquen una anàlisi crítica dels discursos sobre llengua i identitat de la modernitat per explorar nous marcs teòrics que qüestionin les tradicions sociològiques i antropològiques que han pressuposat que els fenòmens identitaris estan intrínsecament lligats als territoris. També tenen en compte les dimensions temporals dels fenòmens socials per tal d'*historicitzar*, o situar en el temps, els processos socials i culturals implicats en la construcció de les identitats d'avui dia.

Un altre dels tres grups reconeguts a què ens hem referit és *Mediaciones*,⁵ un grup de recerca sobre cultura digital que se centra en l'estudi de les transformacions de les pràctiques culturals mitjançant les mediacions tecnològiques, especialment relacionades amb internet i els nous mitjans. El seu objectiu és apropiarse a la producció cultural contemporània des d'una perspectiva empírica, qualitativa i interdisciplinària. Les línies de recerca que té obertes actualment es relacionen amb l'anàlisi de pràctiques creatives emergents vinculades a la participació dels usuaris en la creació de continguts (des de les pràctiques productives en vídeo o fotografia fins al cinema col·laboratiu o les pràctiques de cocreació entre usuaris, artistes i indústries culturals), atenent els processos identitaris, les subjectivitats i les formes de sociabilitat que emergeixen en la relació entre els usuaris i les tecnologies de la informació i la comunicació.

Finalment, un tercer grup investigador, GRECS (Grup d'Estudis en Cultura i Societat),⁶ analitza com els materials proporcionats pel mercat, els mitjans i les tecnologies de la comunicació condicionen

4. Vegeu: <<http://www.mapadelconeixement.com/fitxa.php?id=19>>.

5. Vegeu: <www.mediaciones.es>.

6. Vegeu: <<http://culturaisocietat.wordpress.com/>>

<http://digithum.uoc.edu>

Perspectives actuals de la recerca sobre ciències humanes i socials...

la nostra vida en la societat capitalista moderna. Des del si d'aquest grup es porta a terme una recerca en tres línies concretes: una primera línia centrada en l'anàlisi crítica de la producció cultural i artística; una segona línia que s'orienta cap a l'estudi de la conjunció entre les emocions i l'experiència en la cultura contemporània, i una tercera línia que estudia l'articulació entre diferències culturals i desigualtats socials.

A aquests tres darrers grups es dedica, doncs, més concretament, el dossier d'aquest número de *Digithum* que ara us presentem. La voluntat és que, en l'espai disponible per a cada grup i a càrrec dels seus impulsors i responsables, puguem copsar amb més detall i aprofundiment quines són les opcions teòriques i metodològiques, és a dir, quin és el tipus de recerca que duen a terme en cada cas. Esperem que us interessi.

